

КНИГА ДЛЯ ВСІХ

Екологічна енциклопедія: у 3 т. / Редколегія: А.В.Толстоухов (головний редактор) та ін. — К.: ТОВ "Центр екологічної освіти та інформації", 2006-2008.

Проблеми екологічної безпеки на планеті, як ніколи раніше, нині гостро стоять перед усією спільнотою. Відносини у системі людина — суспільство — природа, порушення етичних норм ставлення до природи, деградація довкілля та глобальна екологічна катастрофа є особливо актуальними. Людство у процесі життєдіяльності впливає на різні екологічні системи. Прикладами таких, найчастіше небезпечних, впливів є осушення боліт, вирубаня лісів, знищення озонового шару, поворот плину рік, скидання відходів у навколишнє середовище. Цим самим людина руйнує сформовані зв'язки у стійкій системі, що може призвести до її дестабілізації, тобто до екологічної катастрофи.

Розробка і реалізація національної екологічної стратегії в Україні потребують екологізації суспільної свідомості, впровадження системи професійної екологічної підготовки, підвищення рівня екологічної освіти та культури. Значна роль у цьому належить популярним виданням екологічного спрямування, насамперед енциклопедичним, які є найсерйознішими за рівнем інформаційного узагальнення досягнень науки і різних сфер життєдіяльності людини за певний період. Першим в Україні широкоплановим науково-довідковим виданням, в якому на основі узагальнення світового та національного досвіду подано інформацію про всі теоретичні й прикладні напрями екології, стала тритомна "Екологічна енциклопедія", яка започаткована і здійснена з ініціативи Всеукраїнської екологічної ліги. У тритомнику поєднано сучасні поняття і терміни екології, екологічні складові суміжних наук і набутий досвід у сфері охорони природи, правового і організаційно-управлінського розв'язання екологічних проблем, характеристика екологічних факторів, що позитивно і негативно впливають на здоров'я людей.

Реєстр термінів відображає багатооб'єктність екологічної науки та її багатокомпонентність, враховує дані вітчизняної та зарубіжної енциклопедичної літератури, монографічних видань екологічного спрямування, підручників, словників, тематичних атласів, поради фахівців різних галузей. Значне місце посідають матеріали науковців з Інституту гігієни та екології людини ім. О.М. Марзєєва АМН України, науковців з вищих медичних навчальних закладів і інших галузей науки (А.М. Сердюка, В.О. Прокопова, О.П. Яворовського, С.І. Гаркавого, І.О. Черниченка, С.Н. Вадзюка та інших).

В енциклопедії з достатнім ступенем деталізації представлено поняття загальної екології, а також її розділів, що виокремилися за різними критеріями, — популяційної екології, аутоекології, синекології, екосистемної екології та екології тварин, рослин, грибів, мікроорганізмів, вірусів, а також молекулярної, глобальної екології тощо. Визначальною ознакою добору статей з геоекології є спрямованість на висвітлення еволюції

компонентів природи і природних умов, у т.ч. під впливом діяльності людини. Великої уваги у виданні приділено питанням охорони природи, раціонального природокористування, заповідній справі. Об'єднуючим принципом добору статей з техноекології є аналіз різних чинників антропо-техногенного впливу на елементи екосистеми.

Детально розглядаються питання впливу різних видів забруднення довкілля на здоров'я людини, зокрема радіоактивного забруднення, що є особливо актуальним для України після Чорнобильської аварії; впливу об'єктів військової діяльності, нових біотехнологій, які базуються на запровадженні ДНК-елементів, генетичної інженерії тощо. Важливою частиною "Екологічної енциклопедії" є статті з питань екологічної політики, екологічного законодавства і права, екологічної освіти та виховання, екологічної культури, етики та естетики, ролі громадянськості у прийнятті екологічно важливих рішень. Читачі одержать також інформацію з етнічної та демографічної екології, екології людини тощо.

В "Екологічній енциклопедії" вміщено значний масив довідкового матеріалу у текстовій і табличній формах (статистичні дані, екологічні нормативи, гранично допустимі концентрації тощо). До реєстру термінів включено статті про наукові установи відповідного профілю, міжнародні й національні екологічні спілки та організації, конференції, стратегічні документи, програми з екологічних питань.

Енциклопедія має важливе значення для усталення українського термінологічного апарату у царині екології. Абсолютна більшість статей авторизована. До її створення було залучено висококваліфікованих фахівців різних сфер теоретичних і прикладних питань екології, представників органів державної влади, громадського екологічного руху, політиків. До статей здебільшого подано бібліографію. Інформативність статей посилюється також за рахунок тематичних карт, схем, фотографій. Усі статті розміщено в алфавітному порядку. У термінах, які складаються з кількох слів, першим стоїть слово, що має логічний наголос (Інформація екологічна, Звітність екологічна, Зона водоохоронна, Навантаження антропогенне). Для забезпечення взаємозв'язку близьких за темою статей застосовано систему посилань.

До кожного тому передбачено тематичні додатки: карти; перелік основних міжнародних правових документів у сфері охорони навколишнього природного середовища та їхній статус для України; дані про кількість і площі територій та об'єктів природно-заповідного фонду України за категоріями та адміністративними одиницями; об'єкти природно-заповідного фонду України загальнодержавного значення. Все це сприяє позитивному сприйняттю тритомника науковими і педагогічними колами, діячами громадського екологічного руху, фахівцями різних сфер діяльності, пов'язаних з екологічними питаннями.

"Екологічна енциклопедія" загальним обсягом понад 1200 сторінок вміщує декілька тисяч статей, розташованих в алфавітному порядку, значна кількість яких ілюстрована кольоровими рисунками. Сподіваємося, що кожна книга буде цікавою і корисною як для фахівців з екології, охорони навколишнього середовища, гігієністів, вчителів, інженерів, учнів, так і для широкого загалу читачів.

КОНДРАТЮК В.А.,

доктор медичних наук, професор

© Кондратюк В.А. СТАТТЯ, 2008